

Відгук

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Лісового В.А. на дисертацію Кочурської І.В.

«Педагогічні умови гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження педагогічних умов гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах не викликає заперечень: адже запорукою успішної інтеграції нашої держави в європейське співтовариство повинно стати докорінне реформування системи освіти на засадах гуманізму й демократії. Тому нині результативність підготовки педагогів-музикантів має визначатися наявністю таких якостей як сформованість системи гуманістичних цінностей, внутрішніх мотивів професійної діяльності, гуманних якостей і вмінь взаємодії з учнями на основі діалогу, співпраці й партнерства, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Дисертантка наголошує на тому, що питання гуманізації як одного з ключових напрямів розвитку вітчизняної освіти відображено у нормативних документах державного рівня з питань освіти та культури, а також широко висвітлено в працях українських учених. У той же час бракує глибоких досліджень, які би висвітлювали специфіку гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах, зокрема, музичних училищах, училищах культури і мистецтв, коледжах.

Необхідність ґрунтовної розробки проблеми дослідження також підтверджується спрямованістю дисертантки на розв'язання суперечностей, що притаманні сучасній системі підготовки майбутніх педагогів-музикантів, зокрема: між завданнями підготовки майбутніх педагогів-музикантів в умовах демократичних змін і авторитарно-репродуктивним характером її здійснення в мистецьких навчальних закладах; між об'єктивною необхідністю реалізації гуманістичних засад у професійній підготовці майбутніх педагогів-музикантів і

відсутністю змістово-методичного забезпечення означеного процесу; між сучасними вимогами до професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, здатних здійснювати навчання учнівської молоді на гуманістичних засадах, і невизначеністю педагогічних умов щодо їх реалізації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота має чітку логічну структуру, яка наповнена відповідним змістом, складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертанткою коректно і аргументовано сформульовані мета і гіпотеза дослідження, грамотно визначено об'єкт і предмет дослідження, чітко окреслено завдання роботи і методи дослідження. Проаналізовано джерельну базу, наведено інформацію про апробацію результатів дослідження, публікації автора і структуру дисертації.

Аналіз дисертаційного дослідження І.В. Кочурської показує, що воно має наукову новизну та теоретичну значущість: зокрема, автором обґрунтовано педагогічні умови гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах, зроблено акцент на доцільності врахування тендерного аспекту як складової гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, розроблено модель гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах. В роботі охарактеризовано критерії, показники та рівні гуманістичної спрямованості особистості педагога-музиканта, уточнено сутність поняття «гуманістична спрямованість особистості педагога-музиканта» як особистісної якості фахівця, окреслено шляхи удосконалення змісту, форм і методів гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах.

Варто відмітити і вагоме практичне значення дослідження, яке полягає у розробці та впровадженні навчально-методичного забезпечення гуманізації професійної підготовки педагогів-музикантів. Основні положення і висновки роботи можуть бути цінними у процесі підготовки майбутніх педагогів-

музикантів у мистецьких навчальних закладах, при укладанні програм навчальних дисциплін та розробці методичного забезпечення практичної та самостійної роботи студентів мистецьких навчальних закладів, а також можуть бути застосовані у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У першому розділі роботи дисертантка здійснює аналіз наукових праць щодо розвитку ідей гуманізму в зарубіжній і вітчизняній музичній освіті, а також розглядає проблему гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у педагогічній теорії та практиці. Ретельне вивчення дисертанткою наукових джерел та наявного стану професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах України дозволило окреслити основні проблеми, пов'язані із реалізацією гуманістичних засад, зокрема, недостатність у змісті навчальних дисциплін інформації гуманістичного спрямування, неврахування ціннісно-сміслових аспектів знань, музичних творів, тендерних особливостей студентів; переважання пояснювально-репродуктивних методів навчання, пріоритет вузькопрофесійної підготовки та відсутність цілеспрямованого формування в майбутніх фахівців усвідомленого сприйняття професії педагога-музиканта як гуманістичної за своєю сутністю, набуття ними гуманістичної спрямованості як професійно значущої якості.

Особливої уваги заслуговує розкриття тендерного аспекту досліджуваної проблеми. Дисертантка спирається на розуміння поняття тендеру як соціального конструкту, що охоплює можливості представників кожної статі щодо освіти, професійної та сімейної діяльності, доступу до влади тощо. Цілком слушно зауважено, що однією з перешкод на шляху втілення ідей гуманізму в музичній освіті в попередні історичні періоди були суспільні настанови патріархального характеру, що негативно впливали на самореалізацію осіб обох статей, стосунки між ними. Врахування тендерного аспекту, на думку автора, сприятиме ефективному саморозвитку студентів як самобутніх і самодостатніх особистостей, їх успішній самореалізації.

У другому розділі роботи дисертантка теоретично обґрунтовує педагогічні умови гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, а також розглядає модель гуманізації означеної підготовки в мистецьких

навчальних закладах, яка містить концептуальний, змістово-операційний та аналітичний взаємопов'язані блоки. Також у розділі визначено критерії, показники та рівні сформованості гуманістичної спрямованості особистості педагога-музиканта. Заслуговує на схвалення чіткість та ґрунтовність викладу матеріалу розділу: так, кожна з визначених педагогічних умов розглянута докладно; зазначена модель представлена у графічній формі і детально описана, а критерії, показники та рівні сформованості гуманістичної спрямованості подані у розгорнутих таблицях. Обґрунтованими і доцільними є визначені дисертанткою основні шляхи забезпечення змісту навчальних дисциплін гуманітарною складовою, до яких відносяться, зокрема, введення інформації з проблеми гуманізму й гуманізації до змісту означених дисциплін, зміщення акцентів із засвоєння матеріалу на актуалізацію ціннісних аспектів у знаннях, музичних творах, що вивчаються, виявлення студентами особистісних смислів у їх опануванні.

Третій розділ роботи присвячений опису дослідно-експериментальної роботи з гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Зокрема, автором детально описано діагностику стану сформованості гуманістичної спрямованості особистості студентів, проведену на базі трьох навчальних закладів - Вінницького училища культури і мистецтв, Хмельницького та Тернопільського музичних училищ. Розкрито специфіку організації та перебіг формувального експерименту з перевірки педагогічних умов та апробації моделі гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, який складався з трьох етапів - мотивувально-стимулювального, інформаційно-пізнавального та реалізувального.

Заслуговує схвалення багатогранність форм і методів експериментальної роботи, творчий підхід дисертантки до укладання методики формувального експерименту. Так, було використано такі нестандартні форми роботи, як створення діалогічних педагогічних ситуацій, «ситуацій успіху», ситуацій переживання позитивних емоцій, використання вправ і завдань мотиваційного характеру, застосування методів стимулювання пізнання та самопізнання, цілеспрямованої організації осягнення студентами цінностей музичного

мистецтва та переживання музичних образів (методи евристичної бесіди, аксіологічного аналізу музичного твору, ідентифікації з «героєм» музичного твору та ін.). У зміст охоплених в експерименті навчальних курсів впроваджувалась розроблена тематика із проблем гуманізації, тендерного аспекту в галузі музичної освіти, відбувалась актуалізація ціннісних аспектів у змісті знань, творах музичного мистецтва. Застосовувалися інтерактивні методи й форми навчання (дискусія, «круглий стіл», моделювання, аналіз конкретних ситуацій взаємодії, ділова гра, тренінг тощо). Матеріали формувального експерименту обширно представлені у додатках до роботи (Дод. З, К, Л). Заслужують на увагу доповіді студентів різних спеціальностей з проблематики дослідження (до прикладу, «Жінки в музичній культурі від Середньовіччя до романтизму», «Гендерні відмінності в процесі навчання», «Розвиток емпатії як професійно значущої якості педагога» тощо) представлені у Додатку М. Варто зазначити, що у сфері підготовки майбутніх педагогів-музикантів у музичних училищах та коледжах подібні методики застосовуються нечасто, що значно підвищує практичну цінність розроблених дисертанткою вправ, тренінгів, ділових ігор тощо.

Вагомим внеском у розв'язання проблеми дослідження можна вважати розробку дисертанткою навчально-методичного забезпечення гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах. Це, зокрема, методичні рекомендації для викладачів, лекції з питань гуманізації, тендерного аспекту у сфері музичної освіти, матеріали для практичної та самостійної роботи студентів, індивідуальні та групові творчі вправи й завдання.

Кваліфіковане використання дисертанткою методів математичної статистики щодо опрацювання експериментальних даних дало змогу засвідчити ефективність визначених педагогічних умов і моделі гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах. Кількісна обробка експериментальних даних грамотно і різноманітно проілюстрована за допомогою таблиць і діаграм, які детально описані в тексті роботи.

Повнота викладу в опублікованих працях.

Основні результати дослідження викладено дисертанткою у 18 публікаціях, з яких 17 одноосібних. З-поміж них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні, 3 методичні рекомендації, 9 статей у збірниках матеріалів конференцій. Основні положення та висновки апробовано на 10 науково-практичних конференціях, з яких 6 - міжнародного рівня.

Автореферат дисертації укладений відповідно до чинних вимог, відповідає змісту та структурі роботи, і дає чітке уявлення про особливості та хід проведеного дослідження, а також про його результати.

Зауваження щодо змісту дисертації та висновок щодо її відповідності встановленим вимогам.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження І. В. Кочурської загалом, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та пропозиції:

1. На с.31, де йдеться про музично-виконавську педагогіку ХІХ ст., автор робить висновок про те, що «музична педагогіка даного періоду заперечувала техніцизм і авторитаризм», що, на нашу думку, є дещо спірним.

2. Дискусійним також є ствердження щодо традицій спільного навчання учнів різної статі за часів Київської Русі (с.34). На наш погляд, зазначену тезу варто було проілюструвати конкретними прикладами.

3. У розділі 1.1. автором згадується «концепція розвивального навчання Г.Ципіна» (с. 41), що є певною термінологічною неточністю, оскільки фундаторами педагогічної теорії розвивального навчання прийнято вважати Л.Занкова, Б.Ельконіна та В.Давидова. Хоча сфера наукових інтересів Г.Ципіна була пов'язана з проблемами розвивального навчання у викладанні музики, він не був автором зазначеної концепції.

4. У розділі 1.2. (с. 44) зазначено, що «професійна підготовка педагогів-музикантів відбувається в мистецьких навчальних закладах ... за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» із напрямку підготовки 6.020204 - «Музичне мистецтво». Згідно Постанови КМУ від 13.12.2006 р. № 1719 це бакалаврський напрям, який передбачає присвоєння кваліфікації вчителя «за

умови виконання психолого-педагогічної, методичної та практичної програми підготовки відповідно до галузевого стандарту педагогічної освіти». Бажано було би уточнити, у яких саме мистецьких навчальних закладах України здійснюється, або здійснювалася підготовка фахівців зазначеного напрямку.

5. У Додатку Ж наведено тематичні плани навчальних курсів, зміст яких передбачено було збагатити гуманістичною тематикою. На нашу думку, варто було дати загальний заголовок додатку, а також певним чином виділити зазначені зміни. Крім того, варто було вказати компетенції, якими мав би оволодіти студент у процесі вивчення зазначених дисциплін (передусім, пов'язані з гуманізацією професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів).

Проте, вважаємо, що висловлені зауваження та побажання можна розглядати в полемічно-дискусійному плані, вони не знижують загальної цінності роботи і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертація «Педагогічні умови гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у мистецьких навчальних закладах» є самостійним завершеним науковим дослідженням, у результаті якого розв'язана актуальна наукова проблема і отримані нові науково обґрунтовані результати. Це дає підстави для присудження Кочурській Інні Вікторівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри музики
факультету педагогіки, психології
та соціальної роботи

Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Лісовий В.А.

Підпис *Лісовий В.А.*
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
В.А. Лісовий
" 200. р

